

Wie durft er over de (hoge)schoolmuur te kijken?

Hogeschoolstudenten leren communicatie af te stemmen op leken

Door Carolien Frijns, CTO-medewerker

Hogeschoolstudenten moeten niet alleen expert worden in hun vak maar ook met leken kunnen communiceren. Een ICT'er moet bijvoorbeeld duidelijk aan collega's kunnen uitleggen hoe een nieuw computerprogramma werkt. Een leerkracht lager onderwijs moet met allerlei ouders communiceren: laag- en hoogopgeleide, Nederlandstalige en anderstalige ouders. In het kader van het project Communicatief vaardig in de 21^e eeuw kregen hogeschoolstudenten de opdracht om doelgroepgericht te communiceren. In dit artikel lees je welke uitdagingen de studenten in de klas en de wereld daarbuiten aangingen.

Doel van het project *Communicatief vaardig in de 21^e eeuw*

Het project *Communicatief vaardig in de 21^e eeuw* richt zich op doelgericht en professioneel leren communiceren met niet-vakgenoten. Studenten komen in hun latere beroepsuitoefening immers niet alleen met vakgenoten in contact, maar ook met leken. Dit project wil studenten in het hoger onderwijs door middel van een “communication design kit” uitdagen om doelgroepgericht te communiceren. De studenten gaan daarbij op zoek naar het meest doeltreffende samenspel van woord en beeld, en kiezen een geschikte drager voor hun boodschap. Ze proberen en zijn bereid om zich daarvoor in hun doelgroep te verplaatsen. *Verplaatsen* dekt echter niet helemaal de lading. *Jezelf in de doelgroep verplaatsen* is een, zinvolle, denkoefening die vaak in de schoolbanken plaatsvindt. Vanuit de “communication design kit” werken we óók andersom. We sturen de student de buitenwereld in om ook op die manier het verhaal van de doelgroep te achterhalen. De wereld binnen en buiten de hogeschool vormen zo samen een plaats waar veel geleerd kan worden.

Benieuwd hoe dit concreet in zijn werk gaat? In wat volgt, bekijken we de effecten van pilootopdrachten uit de “communication design kit” bij studenten Lerarenopleiding Lager Onderwijs (KHLim) en studenten Toegepaste Psychologie (Lessius Antwerpen).

Uitdagingen voor toekomstige leraren lager onderwijs

De toekomstige leraren lager onderwijs (KHLim) voerden afgelopen academiejaar een buurtanalyse van hun stageschool uit. Ze onderzochten wie er in de buurt van de school woont en hoe de buurtbewoners samenleven. De studenten presenteerden de uitkomsten van hun buurtonderzoek aan de hand van een *mapping*, een soort digitale plattegrond waaraan ze foto's, filmpjes en andere gegevens toevoegden.

Vervolgens namen de leraren-in-opleiding de oudercommunicatie van hun stageschool onder de loep: *Welke manieren van communiceren hanteert de school? Wordt daarmee het volledige ouderpubliek bereikt? Waarom wel of niet?* De studenten stelden ook een doordachte vorm van schriftelijke communicatie voor op maat van enkele specifieke ouders.

Hebben de studenten Lerarenopleiding Lager Onderwijs het gevoel dat ze iets geleerd hebben uit deze opdrachten? Uit de vragenlijsten die we bij de studenten afnamen en uit de focusgroepgesprekken blijkt dat de meeste leraren-in-opleiding inzicht hebben gekregen in de vele mogelijkheden om met ouders te communiceren (een koelkastbriefje, een berichtje via de klasblog, een schoolpoortgesprek, een openklasmoment, ...).

Onderzoek naar ouderprofielen hielp de studenten om vervolgens zelf doelgerichte én doelgroepgerichte schriftelijke communicatie te ontwerpen. Door zelf aan de slag te gaan, zijn de studenten zich bewust geworden van de mogelijke complexiteit van oudercommunicatie. Een schoolbriefje geschreven in mooie schooltaal is misschien niet begrijpelijk voor *alle* ouders, zelfs niet voor ouders met het Nederlands als moedertaal. Enkele leraren-in-spe gaven aan dat ze, na de opdrachten, oudercommunicatie niet meer beschouwden als “iets dat vanzelf gaat”:

“Je gaat er vaak veel te snel van uit dat alle ouders wel begrijpen wat je communiceert. Hierbij had ik eerder nooit stilgestaan.” (student Lerarenopleiding Lager Onderwijs)

Uitdagingen voor toegepaste psychologen-in-spe

Ook de toekomstige toegepaste psychologen gingen buiten de klasmuren aan de slag. Zij kregen vragen van organisaties om een interventie met betrekking tot gezondheid op te zetten. Een groepje studenten boog zich over de bewustwording van onveilig vrijen bij lesbiennes. Een ander groepje studenten onderzocht op welke manier een bestaand suïcidepreventiedraaiboek van een onderwijsinstelling meer gedragen kan worden door haar personeel. Een derde groepje studenten bedacht een manier om informatie over gezonde voeding toegankelijk en aantrekkelijk te maken

voor anderstalige ouders zodat zij geprikkeld worden om hun kinderen gezonde(re) lunchpakketjes mee te geven. Om het onderwerp beter te leren kennen, voerde deze groep studenten een probleemanalyse uit. Om ook de doelgroep beter te leren kennen, ging de groep op bezoek bij een Kaap-klas in Antwerpen.¹

Op basis van de probleemanalyse en de ontmoeting met de Kaap-ouders ontwikkelden de studenten een visueel ondersteunde workshop 'gezonde snacks bereiden' (voor in de Kaap-les) en een aantrekkelijke shopping-bag met o.a. fruitdoosjes (voor thuis).

Hebben de studenten Toegepaste Psychologie het gevoel dat ze iets geleerd hebben uit deze opdrachten? Uit de vragenlijsten die we bij de studenten afnamen, blijkt dat veel toegepaste psychologen-in-opleiding leerden om door tot een doelgroepgerichter communicatief ontwerp te komen. Zo merkt één van hen op:

“De opdrachten benadrukken het feit dat het niet makkelijk is om zomaar een interventie op te zetten en dat er zaken zijn waar je je aandacht op moet vestigen, zoals klare taal.”
(student Toegepaste Psychologie)

Daarnaast hadden de opdrachten een interessant neveneffect: enkele studenten ontwikkelden meer verantwoordelijkheidsgevoel voor hun eigen aandeel in het team, iets wat van pas komt bij de latere beroepsuitoefening.

“Ik leerde met elkaar afspreken voor de taakverdeling en de dingen op tijd af te krijgen en door te sturen naar elkaar. Aangezien je in een groep werkt, kan je je het niet veroorloven om iets niet af te maken, want jouw werk beïnvloedt ook dat van hen en het totaalplaatje.”
(student Toegepaste Psychologie)

Uitdagingen voor de buitenwereld?

Welke indrukken kreeg men in de wereld buiten de school van dit soort opdrachten? We vroegen het aan Kaap-leerkracht Ingrid De Keuster die enkele studenten Toegepaste Psychologie in haar Kaap-klas op bezoek kreeg:

“Er was wat verlegenheid langs beide kanten, wat onwennigheid, maar er was ook toenadering. De Kaap-mama's stelden vragen naar de studie en vroegen wat de studenten daarmee leerden. Ze vonden het heel interessant om te horen wat de studenten deden. Er was ook een allochtone studente bij. Zij toonde de mama's dat hun kinderen ook kunnen studeren.”

¹ Kaap is een behoeftegericht NT2-aanbod voor anderstalige ouders en bestaat uit een combinatie van taallessen en projectwerk in de school van hun kind. Op de website [School & Ouders](#) kun je getuigenissen bekijken van scholen die met Kaap, of *Ouders in (inter)Actie* zoals het elders in Vlaanderen genoemd wordt, aan de slag zijn gegaan.

“Vanuit de studenten was er bewondering voor de moeite die de cursisten doen om Nederlands te leren. Zij kregen te zien dat ‘weinig Nederlands spreken’ niet gelijk staat aan ‘geen hersenen hebben’. De ouders kregen het gevoel voor vol aangezien te worden en niet als een “kansarmoedegeval” of als een “onwetende” beschouwd te worden. Ze tellen mee. Hun mening is belangrijk. Ik denk dat studenten meer in contact zouden moeten komen met hun toekomstige doelgroep. Ze leren er beide van!”

Kortom: voor beide werelden – de hogeschool én de buitenwereld – betekent muuroverstijgend, uitdagend onderwijs een meerwaarde. Ze worden er allebei rijker van. Niet op financieel vlak, wel op het vlak van samenleven en communiceren met een toekomstige doelgroep. Door studenten over het (hoge)schoolmuurtje te laten kijken krijgen ze een rijker en genuanceerder beeld van de maatschappij én zichzelf. Of, zoals een juf-in-spe haar ervaringen treffend wist te verwoorden:

“Je bent juffrouw. Je denkt dat je veel weet. Maar als je hiermee begint, dan weet je dat je eigenlijk niet veel weet.” (student Lerarenopleiding Lager Onderwijs)

Ook zin om over de (hoge)schoolmuur te kijken?

- Vergaar meer achtergrondkennis van het project *Communicatief vaardig in de 21^e eeuw*. Bekijk een overzichtelijke [powerpointvoorstelling](#) of de projectpagina op de [website](#) van de Associatie KU Leuven.
- Stuur een mailtje naar Jeroen Lievens (jeroen.lievens@khlime.be) en Carolien Frijns (carolien.frijns@arts.kuleuven.be) als je vindt dat er ook in jouw opleiding meer aandacht nodig is voor doelgerichte professionele communicatie met niet-vakgenoten en/of als je aan de slag wil met het prototype van de “communication design kit”. We zoeken graag samen naar manieren om ondersteunend didactisch materiaal te ontwikkelen dat je studenten uitdaagt om de communicatieve situatie grondig te analyseren en een doelgroepgericht communicatief ontwerp te realiseren.
- Bekijk de [website](#) van het CTO om te grasduinen in onze andere projecten met betrekking tot het hoger onderwijs en/of stuur een mailtje naar Lieve Verheyden, coördinator Hoger Onderwijs (lieve.verheyden@arts.kuleuven.be).